

Savann i Kenya. Foto: Lars Hesselmark/MIRA

Från redaktionen

Vi vill med detta tema – Kvinnor och utveckling i tredje världen – dels presentera feministisk forskning om kvinnor i andra kulturer än den västliga – ett forskningsfält vi hoppas kunna återkomma till – dels ta upp begreppet »utveckling» till kritisk diskussion.

I kvinnoforskningen om tredje världen är förhållandet mellan kvinnors situation och utvecklings- eller moderniseringsprocesser central. Länderna i tredje världen har under de senaste årtiondena genomgått en snabb ekonomisk och social utveckling, som också inneburit omvälvande förändringar av relationerna mellan könen. Efter befrielsekrig från kolonialmakter är många unga stater inbegripna i en utvecklingsprocess där jämställdhet mellan könen är ett uttalat mål. Västvärldens biståndsorgan, däribland SIDA, har gjort ansträngningar att ge ett kvinnoriktat bistånd och enligt SIDA är graden av jämställdhet mellan könen ett mått på social utveckling.

Men vilka reella möjligheter till kvinnofrigörelse ger »utvecklingen»? Tre artiklar

med material från Moçambique, Vietnam och Kenya belyser på olika sätt denna fråga. Artiklarna aktualiserar också frågan om den västerländska kvinnoforskningens förhållande till tredje världens kvinnor: Kan deras situation bedömas utifrån våra västerländska, feministiska värderingar? Utvecklingsbegreppet ger oss också tillfälle att stanna upp och begrunda åt vilket håll vår egen frigörelsekamp är på väg.

*

Vi inleder temat med att publicera ett tal som indiskan Kamla Bhasin höll på kvinnokongressen i Dublin, 1987. Hon framhåller att intresset för »kvinnor och utveckling» i biståndssammanhang gjort mycket för att lyfta fram kvinnornas villkor i ljuset, men hon är ändå starkt kritisk till försöken att integrera kvinnorna i en utvecklingsmodell som hon menar är i grunden kolonialistisk och patriarkal.

Signe Arnfreds och Rita Liljeströms artiklar handlar båda om den ekonomiska utvecklingens konsekvenser för kvinnorna i länder som efter långa befrielsekrig be-

finner sig i ett stadium av statsuppbyggnad.

I Mocambique deltog kvinnorna i befrielsekriget och bemöttes därmed med en ny respekt. Men efter kriget känner kvinnorna sig svikna av de politiska organisationerna och särskilt de traditionella kvinnliga initieringsriterna har blivit en konfliktpunkt. Mocambiques regering och kvinnoorganisationen fördömer riterna som kvinnoförtryckande och bakåtsträvande, medan de i kriget förut aktiva kvinnorna försvarar och fortsätter att praktisera riterna.

Signe Arnfred menar att initieringsriterna uttrycker en kollektiv kvinnostyrka och en självmedveten kvinnlig sexualitet, som var utmärkande för det gamla samhället. Men kvinnornas traditionella styrkepositioner undergrävs i takt med den ekonomiska utvecklingen. Mötet med de moçambiquanska kvinnornas sexuellt starka, kvinnliga identitet får Signe Arnfred att begrunda om vår egen kritik av patriarkatet varit tillräckligt djupgående.

Rita Liljeström besökte Vietnam för SIDA:s räkning för att närmare undersöka kvinnornas villkor som skogsarbeterskor vid pappersbruket i Bai Bang. Att föra kvinnorna ut ur underordningen i familjen och in i ekonomin avses vara en väg till kvinnofrigörelse. Men liksom Signe Arnfred ställer sig Rita Liljeström tvivlande till denna väg. I Vietnam utgör kvinnorna flertalet i jordbrukskooperativen och i det hårda arbetet som statligt anställd i skogsbolagen. Särskilt de ogifta mödrarnas ansvar är tungt. Långt från hembyn och i ett kvinnodominerat arbete har många skogsarbeterskor förblivit ogifta, men ändå fött barn. Moderskapet är högt kulturellt värderat och en kvinnas önskan att som ensamstående föda barn, respekteras. Men den sneda arbetsfördelningen mellan könen och de ogifta mödrarnas hårda villkor förblir osynligt i den officiella ideologin.

Ingrid Björkmans artikel om Kenya behandlar en annan aspekt av ett lands ut-

veckling än den ekonomiska. Hon menar att den inhemska litteraturen kan spela en stor roll i utvecklingen. Med hjälp av teorier från kvinnolitteraturforskning och receptionestetik jämför hon läs- och lyssnarresponsen på två kenyanska författarinnors verk. Hon drar slutsatsen att den litteratur som kan spegla de afrikanska kvinnornas verkliga situation och dessutom visa på alternativa vägar ut ur förtrycket, kan inspirera och motivera till frigörelse. Men kvinnors tillgång till litteratur begränsas av analfabetism och av att litteraturen skrivs på engelska. Därför menar Ingrid Björkman att bistånd också måste innebära stöd till kulturprojekt.

I detta nummer fortsätter även diskussionen om kvinnoforskningens grundfrågor som var temat för *KVT* nr 4, 1987. Jaquelyn Zita bemöter Sandra Hardings bok *The Science Question in Feminism*, som låg till grund för artikeln i *KVT*. Zita gör en kritisk granskning av Hardings syn på feministisk vetenskapsteori och ställer bl a frågan om feminismen skall ge avkall på teoretisk precisering till förmån för den postmodernistiska hållning som Harding förordar.

*

Till sist vill vi från redaktionens sida hälsa alla nya prenumeranter välkomna! Om ni är nöjda med tidskriften, hoppas vi att ni sprider den till vänner och kollegor. Vi vill även passa på att efterlysa recensenter till *KVT*. För att kunna följa all den kvinnoforskning som bedrivs, behöver vi recensenter från skilda discipliner. Skulle du kunna tänka dig att recensera böcker inom ditt område? Hör då av dig till redaktionen.

Temat för första numret i höst är kvinnor och TV och därefter kommer ett nummer med temat Att leva emancipatoriskt-feminism i teori och praktik. Till dess önskar *KVT* alla läsare en skön sommar.